

GRZESZNY (873) *ai*

-é- (63 + 1 *kust*), -e- (35); -é- *BiałKat* (8), *SiebRozmyśl* (5); -é- : -e- *OpecŻyw* (36 : 28), *MurzHist* (1 : 1), *MurzNT* (5 + 1 *kust*: 2), *KochPs* (8 : 4).

comp i sup (4 + 11) (nå)grzeszniejszy (15); -ejszy (1), -(e)jszy (14).

sg m N grzeszny, grzeszniejszy, någrzeszniejszy (134). ◊ *G* grzesznego, grzesznijszego (101); -ého (11), -ego (1) *MurzNT*, -(e)go (89). ◊ *D* grzesznemu (57); -ému *OpecŻyw* (3), -emu (1) *BiałKat*, -emu (1) *MurzNT*, -(e)mu (52). ◊ *A* grzesznego, någrzesznijszego (43), grzeszny (1); -ého (6), -(e)go (37). ◊ *G a. A* grzeszn(e)go (2). ◊ *I* grzesznym, någrzesznijszym (55), grzesznem, någrzesznijszym (2); -ym : -em, -ęm *MurzNT* (1 : 2). ◊ *L* grzesznym (2). ◊ *V* grzeszny (12). ◊ *f N* grzesznå (6), grzeszn(a) (1). ◊ *G* grzeszn(e)j (2). ◊ *D* grzeszn(e)j (1). ◊ *A* grzesznå (9). ◊ *I* grzesznå, grzesznijszą (9). ◊ *L* grzeszny (1) *ZapKościę*. ◊ *V* grzesznå (1). ◊ *n N* grzeszn(e) (1). ◊ *G* grzeszn(e)go (4). ◊ *D* grzeszn(e)mu (2). ◊ *A* grzeszn(e) (5). ◊ *I* grzesznym (2). ◊ *L* grzesznym (1). ◊ *pl N m pers* grzeszni (62), grzesni *BiałKaz* (4). *subst* grzeszn(e) (1). ◊ *G* grzesznych (119). ◊ *D* grzesznym (56), grzeszn(e)m (1) *RejKup*. ◊ *A m pers* grzeszné (65), grzesznych (19); -ych *RejPos*, *GrzegŚm*, *NiemObr*, *PaxLiz*; -é : -ych *KrowObr* (2 : 1), *Leop* (3 : 2), *SkarŻyw* (6 : 2), *ArtKanc* (12 : 3), *LatHar* (5 : 2), *WujNT* (2 : 4), *SkarKaz* (2 : 1); ~ -é (12), -(e) (53). *subst* grzeszné (5); -é (1), -(e) (4). ◊ *G a. A m pers* grzesznych (1). ◊ *I m* grzesznymi, grzesznijszymi, någrzesznijszymi (61), grzesznými (15); -ými *TarDuch*, *ArtKanc*; -ymi : -ými *OpecŻyw* (5 : 1), *KochPs* (1 : 3), *SkarŻyw* (3 : 4), *WujNT* (15 : 1), *SkarKaz* (1 : 2); ~ -ými (4), -(e)mi (11). ◊ *L* grzesznych (6). ◊ *V m pers* grzeszni (4).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI w.* (jeden z tych samych przykładów).

Sklonny do grzechu, popełniający grzechu; conscius peccati, obnoxius crimini a. turpi facto, reus criminis Cn (873) : Ku twému matko lonu pokornie przyłtąpię [...]/ bowie^m motznie wierzę/ aczciem wielmi vbogi ij też wielko grzełłny/ włłakoż twym fluzebnikie^m ij też miłofnikiem. *OpecŻyw* 18; day grzełłnému fluzebnikowi twému dółtoynie cie chwalitz. *OpecŻyw* 18, 2, 48v, 63v; *PatKaz I* 4v, 14v, 15; *PatKaz II* 19v; *WróbŻółt* M7v; Bowiem iłćie to będzie ofobny dziw miłofierdzia twego iż ty nas grzełłne łprzełłwniki łwoie będzieł wyłłuchåć raczył *RejPs* 94; gdy byłmy mogli dołłic vczinić tedy byłmy niebyłły grzełłznimy/ a tak by było niepotrzeba pana Chriłtułłfa by zanas vmarł *SeklKat* N3; *RejKup* r7v; *KromRozm I* C3v, F2v, Mv; owłłzekić ta niewiałta może kaźdego od rołłpaczy wyrwać łwem przyłładęm/ może kaźde^ę przywiełłć/ aby łåm choc by tółz był płłem i włłzęc någrzełłzniefłłżem do pana wołłåł zwiarå i nic niewåłłpiåc wmiłłofierdziå otrzymaniu *MurzNT* 78v; *KrowObr* B4v, C2v, 48; *Leop Luc* 7/37, 39, *Ioann* 9/25; A okåzuię Zydy y pogåny być grzełłznymi z przyrodzenia *BibRadz Rom* 3 arg; *6v [2 r.], I 278d marg, 291b marg, 376a marg, *Rom* 3/8; *BielKron* 81, 93v; *SarnUzn* B8; Ia pråwi znam to zem ięłł grzełłzny/ åle połłzczę rad/ y rad przebog dåię/ y w kołłciele częłłto bywam *GórnDworz* Q3v; *HistRzym* 125; Bo miåłłtho pociechy [...] łåiå/ kłłnå/ wyłłwieciåiå/ wydzwoniåiå s łpołłecznołłci łwięłłtey/ ty nędzne owieczki ięgo. Aby ięłłczce o iåkie wyłłłępkki łumnienia grzełłznego/ åle o łwe podåłłki *RejPos* 338v, 244, 300, Oo02v; *RejPosWiecz*² 92 [2 r.]; *RejPosWiecz*³ 98 [3 r.]; *BiałKat* 226; Angiøłom grzełłznym Pan Bog nieprzełłpułłcił *KuczłłKat* 20, 420; *WujJud* 98v; *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* [41²]v; Nålłze wyznånie Chrzełłcyiåłłłkie/ nå [lege: nam] pokåzuię/ żełł my włłzyłłtko grzełłny *BiałKaz* B2, B2 [3 r.]; *BudNT Luc* 7/40 [39], *Gal* 2/17; *CzechRozm* 18 [2 r.],

95v, 210, 217v; *KarnNap* C2v, C4; gdyś wáńszá Kx. M. [...] kázánia kościelnego/ z grzełnych wít moich / w Gorliczyney y w Tharnowie/ pilnie fluchał: y mnieś od nieprzyaciól wiary ś. Heretykow bronіл *SkarJedn* A5; Miála lię że [!/] wízytkich nalizłá/ y grzełnieyłá: kázdey siełtrze fluzyc/ kázdey lię wkorzyc wmiála. *SkarŻyw* 192; Bołki narod był tych: ktorzy ácz grzełną y flkonną do złego náturę z ládámá oycá tególz [...] wzięli: wízákże pošileni lálką Bożá/ [...] flprzećiwili lię złym flkłonnościóm cíelełnym/ y świeckim. *SkarŻyw* 268, 52, 82, [197], [236], 455, 471, 507; *CzechEp* 221 [4 r.], 246, 317 [3 r.]; modl lię zá námi dżisieyłzgo dniá y wítawicźnie/ y owłzem bez przełtánku rácz lię przycźyniác zá mną grzełnym flugą twoim/ y zá wízytkim Kościólem Bożym. *LatHar* 38; Záprawdęmći y dla tego niegodźien ábym podnioł do cíebie/ iáko y on iáwnogrzełznik/ grzełzne oczy moie *LatHar* 145; Vcźyń zemną požádáną wolá twoię/ á nie wżgardzay grzełznego żywotá mego *LatHar* 594, 64, 101, 218 [2 r.], 221, 224 (12); Z tego mieyłcá dowodzą kościelni Doktorowie/ [...] że w ládámie y przez ládámá wízyłscy ludzie poczyniá lię/ y rodzą/ y sítawáiá grzełznymi. *WujNT* 541, 12 [3 r.], 129, *Luc* 13/2, *Ioann* 9/25, s. 478 (17); *WysKaz* 23; tákie potwazy/ niewprzeymości w flprawách wízytkich y w práwách nápełniły źiemię/ y to grzełzne krolełtwo: iż trudno poznác ielłi tu Chrzełcijánie *SkarKaz* 351b, 347b, 515a; *SkarKazSej* 703a.

W formułach modlitewnych (3): Ia grzełzny człowiek flpowiadam lię panu bogu wízechmogácemu wtroyczy iedynemu/ moych wíziłtkich grzełchow *SeklKat* V4v [*idem LatHar* 136]; Modl lię zá mną grzełnym człowiekiem/ mátko miłóśierźia *LatHar* 646, 136.

W charakterystycznych połączeniach: grzeszna(-y, -e) białá głowa, narod (4), niewiasta (3), niewolnik (2), oczy, serce, sluga (3), służebnik, stworzenie (3), sumnienie, usta, żywot; grzeszny(m) być (83), czynić się (2), sta(wa)ć się (6).

Wyrażenia: »grzeszne ciało« (4): Nie dopułzczayże ná mię niełpodźiewáney y nagłey śmierći: y nie rozłączay dułze moiey z grzełnym cíálem moim *LatHar* 146, 147, 394; *WujNT Rom* 8/3.

»grzeszny (jest) czł(owi)ek (a. ludzie), lud, mąż« [szyk 124 : 95] (212 : 4 : 3): *PowUrb* +4; Oględáy iuż tu grzełny człowiecze/ gdzie lię to lın boży narodzil *OpecŻyw* 15, 23, [27]v, 63v [2 r.], 91v, 100v (19); *PatKaz II* 73; *PatKaz III* 92; *WróbŻołt* C5v, C6, E, H3v, I (12); *RejPs* 76 marg, 112, 129v, 148, 170v (13); *SeklWyzn* b3, Fv, g3v; *SeklKat* V4v; *RejKup* p3, r5; Ta świętá Híłtoriá o wiernyi próbie i lálkawęm wylłuchaniu tyi niewiáły Kananeifkiéi/ iako nás grzełzné a miłerné ludzie/ mozę wielmi ciełzyć/ tak thélz moze wielé zbawięnnych rzeczy nauczyć *MurzNT* 78v, 163v marg, *Ioann* 9/16; *KromRozm III* D3, D3v, D4v [2 r.], K7v; *LubPs* N3v, N6v, X3v marg, bbv, bb3; To tełz ielł rzetz niepodobna/ áby Papielz liędzác W rzymie/ álbo ná Káltrum Angeli/ będąc tżłowiekiem grzełnym/ y flmiertelnyn [!/] miál być ná koźdym mieyscu rázem *KrowObr* 12v, C3v, C4, 3, 48 [2 r.], 153 (13); Gniew y pierzchliwość oboie fá przekłęte/ á mąż grzełny będzie ie w łobie miál. *Leop Eccli* 27/33, *Num* 32/14, *Tob* 13/7, AAa, *Ps* 50 arg, *Prov* 13/21 (12); *RejFig* Cc2; *BibRadz* *3, *Luc* 5/8; *RejAp* Ee3v; *HistRzym* 40v, 47, 47v [2 r.], 56v, 57 (16); *RejPos* 19v, 22v, 27, 32, 103v (18); *BiałKat* 376 [2 r.]; *GrzegŚm* 53 [2 r.]; *KuczbKat* 280, 415; *WujJud* 97v; *WujJudConf* 96, 102, 108v; *BiałKaz* B4, C4v; *BudNT Ioann* 9/16, *Rom* 5/19; *CzechRozm* 17v, 65v, 174v, 206v [2 r.], 207, 233v; *KarnNap* C4, C4v; Szczełliwy/ który nie był miedzy złémi w rádźie/ Ani ftóp fwoich torem grzełnych ludzi kładźie *KochPs* 3; *SkarŻyw* 119, 243, 284, 310, 369 (9); *MWilKHist* H, Hv;

CzechEp 84, 100, 338, 374; *NiemObr* 32, 118, 121 [2 r.], 175; *ReszPrz* 82; *ArtKanc* A15, D19v, E3v, E6v, F17v (10); *GrabowSet* B2; *LatHar* 24, 58, 99, 133, 136 (22); *WujNT* 132, *Luc* 5/8, s. 259, *Luc* 19/7, 24/7 (8); *WysKaz* 22; á będąc łam prawdziwym Bogiem/ [...] á wždy fię oto lęka śmierci/ á cóż ia grzefłzny człowiek? *SiebRozmysł* I2, [A4]; *SkarKaz* 514b.

»grzeszna dusza« [szyk 11 : 3] (14): *OpecŻyw* 168; A to ya tak wyznać mułfę Mam tak nawłfem grzefłną Duffé. Ze yey nicz pomocz niemoże *RejKup* r5v; *LubPs* B5 marg; Co wyznawam przy moiey grzefłny dułfy ze i naczei nie belo *ZapKościar* 1581/21v; *LatHar* 33, 153, 155, 236 [2 r.], 237 (10).

»grzeszne modlitwy, bogomolstwo« = *modlitwy grzesznego człowieka (w formule uniżoności)* [szyk 2 : 1] (2 : 1): Stym fię pilnie y bogomolstwo moie grzefłne w łáfkę W. Kx. M. zálecám. *SkarJedn* A7; *SkarŻyw* A2v; A tobie/ o pánie Boże Oycze/ Synu/ y Duchu święty/ poleconé w [!] moie grzefłné á niedołtoyné modlitwy. *SiebRozmysł* [M].

Szeregi: »cudzołožny i grzeszny« (2): *KrowObr* 66; Abowiem ktoby fię włtydał mnie/ y łłow moich miedzy narodem tym cudzołožnym y grzefłnym [*adultera et peccatrice*] záwłtyda fię go też y łyn człowieczy *WujNT* *Mar* 8/38.

»nědzny, (a, i) grzeszny« [szyk 7 : 2] (9): *OpecŻyw* 101; Tákžec też ná káždego z nas/ áczechmy włzytko grzefłni á nědzni łprzećiwncy iego/ łam dobrowolnie woła *RejPos* 147v, 147, 176; *SkarŻyw* 453, 593; *LatHar* 99, 218, 582.

»(nie) grzeszny, ale (a, i) (nie)sprawiedliwy« [szyk 2 : 2] (4): *SeklWyzn* g3v; Przetoż od grzefłnych á niełpráwiedliwych łudzi/ niemoga łie/ by też nalepfze vczynki podobác. *WujJudConf* 102; *KarnNap* Bv; Potym zánieš fię myšlá ná przygody y łpráwiedliwych / y grzefłnych łudzi *LatHar* 578.

»grzeszny, niewolnik grzechu« (1): Gdyžefmy przedtym przyczyny pokazáli iz y Zydowie y Graekowie/ włzyšcy łą pod grzechem (*marg*) grzefłnymi, niewolnikámi grzechu. (–) *WujNT* *Rom* 3/9.

»grzeszny i niezbožny« (1): iam iełt Wilhelmus Komes grzefłny y niezbožny/ ktoregoš ty łłufłnie od ciála košćioła Božego iáko członek zárażony odćiał: bo nie máłz tego grzechu/ ktoryby fię wemnie nie náłáł. *SkarŻyw* 166.

»grzeszny a swowolny« (1): A gdy mu tho niektorzy zá złe przyczytáli/ iz ták grzefłną á łwowlną niewiáłtą miał iáwne rozmowy ony łwoie/ powiedzwał iednemu z nich *RejPos* 307.

»(nie) grzeszny, (ale) święty« [szyk 1 : 1] (2): zápiłuięc niepomázáne y niegrzefłne/ ale łwięte národzenie moie *KrowObr* 46v; *SkarŻyw* 492.

»grzeszny, (a) upadły« [szyk 5 : 1] (6): Prorok w ołobie vpádłego á grzefłne⁸⁰ człowieká woła ku pánu [!] bogu kładác wniem wielką nádzieię *RejPs* 196v; *RejKup* r5; *RejPos* 22v, 75, 136, 167.

»zły (a. złošciwy), (a, i, albo) grzeszny« [szyk 18 : 3] (21): *WróbŻołt* ff3; *SeklWyzn* b3, Fv, g4v; A iz nyemoże człowyeck być potępyon/ gdy yedno wyerzy/ by też nagorłłym á nagrzelłnyeyłłym był. *KromRozm I* D4v; *KromRozm III* D3, D3v, D4v [2 r.]; Ale łudzie w Sodomie byli žłi/ y bárzo grzefłni [*erant mali et peccatores*] przećiwko Pánu. *BibRadz* *Gen* 13/13; *RejAp* 149; *RejPos* 27, 109, 350v; *WujJudConf* 30v; *BiałKaz* C4v; *CzechRozm* 94, 206v, 233v; *SkarŻyw* 284; *WujNT* 96.

α. *W funkcji rzeczownika* (495) : *BierRaj* 16, 19, 19v; *PowUrb* +v; bo iełłcze z młodu będątz barankie^m niewinny^m/ [...] ktory grzechu niepoznál/ za nás grzefłneé iako dzijs wielką bolełtz cirpiál.

OpecŻyw 22, 18v, 19, 23, [27]v, 35v (32); *PatKaz III* 88v, 91, 106v, 107 [2 r.], 113v (11); *TarDuch* A8v; A ięftli wy grzeźni nie chcecie they nauki fluchać, tedy ty miły panie. Wędą y vzdą ścińniefz vfta tych ktorzy fie ku tobie nie przybliżaią. *WróbŻołt* K7v, 1/1, B, K6v [2 r.], K7v [2 r.], 49/16 (14); *RejPs* 48v, 127, 174, 197 *marg*, Ff7; *LibMal* 1544/84v; *SeklWyzn* b3 [3 r.], b3v; y profze łobie na wfpomożenie pana Iefu Chriřta [...] iednacza mego/ aby fię racził prziczinić zamną grzeźnym do Boga oyca niebieřkiego *SeklKat* X, Xv, Y4v; Potym moczą pana řwego Nie řwą/ lecz ymieniem iego. Znaiąc pokore grzeźnego Iřci go od pana řwego. *RejKup* k7, m4, n2, Ov, ř4v, ř7, z5v, Eev; A řam o łobye Páweł powyáda/ iż yeft pirwřfem myedzy grzeźnymi. *KromRozm I* C3v; *MurzHist* I2v; Powiedámci wám/ żeć tak będzie wefełé wniebie nad iednym grzeźnym (*kust*) grzeźnym (-)/ ktorzy řię złości kaie/ więcyi niř nad dziewiciądzieřad [!] i dziewicią řprawiedliwych ktorzy vpamiętaniá potrzeby niemaią. *MurzNT Luc* 15/7, *Luc* 15/9; *LubPs* B5 *marg* [2 r.], B6 *marg*, B6v *marg*, C2 *marg*, C3v (33); *SeklPieř* 19; Ná nas grzeźne weyrzy łáfkáwie Páнно. *KrowObr* 174, 43v, 44, 49v, 144v [2 r.], 151v (24); Wiemy iuř o tym niebie/ o tych řługach wiemy [...]. Iáką dziwną poczćiwóřć tám Pánu dzyáláią/ A iáko teř tu pieczę o nas grzeźnych máią. *RejWiz* 155, 155; *Leop* 4.Esdr 8 *arg*, *Prov* 21/12, 18, *Sap* 12 *arg*, *Eccli* 21 *arg* (12); *BibRadz Mar* 14/41; *BielKron* 81; *RejAp* 27v *marg*; Męřu boży profzę cie prze miłóřć onego ktorzy wiřiał zá nas zá grzeźne ná krzyřu/ pořluchay mie řpowiedzi *HistRzym* 45v, [89], 93, 115 [2 r.]; *RejPos* 29, 34, 114v *marg*, 119 *marg*, 133v (16); *RejPosWiecz*³ 98 [2 r.]; *BialKat* 76, 336, 353v [2 r.]; *KuczbKat* 85, 205, 360; *RejZwierc* 5; *WujJud* 95v, 101v; *BudBib Prov* 13/21, 22, *Eccli* 20/9; *BialKaz* B2v, C4v; *BudNT Gal* 2/15; *CzechRozm* 59, 95, 116v; *KarnNap* C3; *SkarJedn* 132; á ty przedřię řwými Oczymá vyřrzyřz pómřtę nád grzeźnými. *KochPs* 138, 6, 14, 16, 34, 39 (10); O przyczynie y wřtáwovániu fię zá nas grzeźne przeczyřtey Mátki Bo[ř]ey/ vmieymy wiele łobie obiecowác. *SkarŻyw* 174, 79, 83, 90, 113, 120 (34); Aby vmiał vgdzáć grzeźnemu/ gdyř řam poddan vpádnieniu řwemu *MWilKHist* I2, Iv; *ReszList* 152; W řwym prágnieniu Zbáwiciel/ żořcią ięft nápwaw/ thák Báránek niewinny/ dla nas grzeźnych ćierpiál. *ArtKanc* D11v, A10 [2 r.], A13, A14v [2 r.], C6, D11v (33); Nie mářz grzeźnego/ tylko ia ná řiem/ Bom wřzytkie przeředł wyřtěpki řwoiemi. *GrabowSet* A4v, B4v, C, H3, Iv, K3 (10); *LatHar* 32, 41, 47, 65, 149 *marg* (22); *KolákSzcześl* B4; Wielkie ięft w tym miłóřerdzie Boże/ iż nie ták předko y nie ták ćięřzko wřzytkie grzeźne karze; iáko niektore karał ná przeřtroę drugich. *WujNT* 252, *przedm* 28, s. 51, 132, 143, *Ioann* 9/31 (12); A przeto teraz kiecy fie grzeźny grzechow řwych řpowieda/ y rozgrzeźzenie odnoři od káplaná/ y zgołá bierze Vřprawiedliwienie. *WysKaz* [23], 22, [24] [2 r.]; *SiebRozmyřl* H2, Iv; *SkarKaz* 4b, 347b, 348a [4 r.], b, 349b (16); Tobie wřzechmocny Bóże [...]/ Ktory rátuieřz grzeźnych/ gdjekolwiek potrzebá. [...] Dziekuię *PaxLiz* E2; *SkarKazSej* 705b.

W formułach modlitewnych (32): *RejKup* o4; A Celnik zdaleka řtanáwřzy [...] bił wpięři řwoie/ rzeknąć/ Boże Bąđź miłóřciw mnie grzeźne^{mv} *MurzNT Luc* 18/13; *KrowObr* 171 v, 177, 218; *BibRadz Luc* 18/13; *RejPos* 199v, 214; *KuczbKat* 420; *BudNT Luc* 18/13; Smiřuy fię Pánie/ řmiřuy fię Oycze/ nád námi grzeźnými. *ArtKanc* F11, C6; RAcź być miłóřierny/ profzę/ mnie grzeźnemu/ Oycze wřzelkiey łáfkí *GrabowSet* O4; Święta Márya Mátko Boża/ modl fię zá námi grzeźnymi/ ninie/ y w gođzinę řmierći nářzey. *LatHar* 7; IEzu Pánie ráćz być miłóřciw mnie grzeźnemu. *LatHar* 235, 44, 47, 54, 70, 97 (13); *WujNT Luc* 18/13.

W *przeciwstawieniach*: »grzeszny ... człowiek cnotliwy, dobry, pobożny człowiek, święty« (4): Rzadkość dobrzy z grzełznymi towarzystwo máią. *RejWiz* 180; Człowiek cnotliwy wydzie od niey/ ale grzełzny będzie od niey poiman. *BibRadz Eccle* 7/27; Iefli ich thu Bog grzełznych wyfluchawał: dáleko tám więcey świętych wyflucha. *GrzegŚm* A4; Siłá iest biczów ná grzełznego: ále Pobożny człowiek będzie ząwždy w cále *KochPs* 45.

W *charakterystycznych połączeniach*: ja grzeszny (54); my grzeszni (58); wy grzeszni (4); grzesznego droga (5), lekarstwo (3), potępienie, śmierć (11), upadek, upokorzenie, uznanie, zaslepienie, zesromocenie, zginienie, złość; grzesznego karać (3), naprawić, oczyścić, osądzić, ożywić, posilać, ratować, uzdrowić, wspomoc (2), wysłuch(aw)ać (7), wzgardzić, zgładzić; grzeszne do pokuty (ku pokucie, na pokutę) upominac (wzywać itp.) (12); na grzesznego wejrzyć (2); nad grzesznymi łaska, pomsta, smilować się (11); grzesznymi gardzić (3); za grzesznymi modlić się (2), przyczynić się (5), wstawiać się; z grzesznymi obcować (3); grzeszny się spowiada (2).

Zwroty: »grzesznego nawrócić, nawrocenie, nawrocicielka; grzeszny nawraca się (a. nawroci się)« = *convertere peccatorem PolAnt* [szyk zmienny] (2 : 10 : 1; 2): Pragnę/ nie wina/ anij ktorého drogiého piciá ale ludfkie⁸⁰ zbawieniá/ ij wflytkich grzełlnych nawroceniá *OpecŻyw* 149v; Weyrzy ná nálze wzdychánie/ do żywotá drogo/ síroth poćielczyćielko/ grzełlnych náwroćicielko. *KrowObr* 176; *HistRzym* 41; *RejPos* 168v *marg*; *BudNT Iac* 5/20; *SkarŻyw* 106, 108; Náucżze mię wfzech drog thwoich/ żebym przeftał złości moich/ By fię grzełzni náwroćili *ArtKanc* M, M2, M16v; *WujNT* 259 [4 r.]; *WysKaz* [24].

»grzesznemu (grzechy) odpuszczać itp.« [szyk zmienny] (13): bo wflytscy s pelnoći iéy łafki/ pocielffenijé bierzą/ niemotznij vzdrowienié/ [...] grzełlnij grzechom odpufłczenié *OpecŻyw* 189v, 134; O Krzyżu bądź pozdrowion [...] y grzełlnym dárny grzechow odpufłtzenie. *KrowObr* 162, 145v, 166v; á ón grzełlnym zwykł grzechy odpufłtzczać z łczodrobliwéy y z niewymownéy łáfki fwoiey *BiałKat* 211; *KuczbKat* 85; PRofzę zás máiełtatu twego/ábyś raczył mnie grzełlnemu wilościwie [!] odpufłtć/ czymemkolwiek dnia dżisieyżzego/ myśląc/ mowiąc/ y czyniąc/ wyftąpił. *LatHar* 70, 76, 148, 421, 484 [2 r.].

»usprawiedliwi(a)ć, usprawiedliwienie grzesznego; bywa grzeszny usprawiedliwiony« [szyk zmienny] (5 : 5; 1): *WróbŻółt* oo4; Ktory nie czyni ále wierzy w tego co wśpráwiedliwia grzełlnego/ temu bywa wiárá iego przyczytaná ku łpráwiedliwości. *WujJudConf* 97v; *LatHar* 143, 281; *WujNT* 533, 537; *WysKaz* [23]; y godzi fię y wielce iest pożyteczno/ tym fię łpołobem przypátrzyć: iáko fię to wśpráwiedliwienie grzełlnego sftáie. *SkarKaz* 347a, 347a [2 r.], Oooo2d.

»grzeszne wykupić; odkupienie grzesznych« (2; 1): Wífakożefli dlya odkupyenya grzełlnich łnyeba s łt[a]pył *BierRaj* 18v; *OpecŻyw* 99; *ArtKanc* I19v.

»grzeszne zbawi(a)ć (a. wybawić); zbawienie, zbawiciel grzesznych; grzeszny jest zbawiony« [szyk zmienny] (8; 3 : 2; 1): *PatKaz III* 115; Iezu ktoris ku tako gorzkiey męcze za zbawienie grzełlnych dobrowolniefz fie podał. łmi. fie nad nami. *TarDuch* Cv, D3; *WróbŻółt* V6; *MurzHist* F2v; Miłofierny dobrotlywy zbawicielu grzełlnych/ dai mi być iednym łkaiących/ ćiebie miłuiących *SeklPieś* 20; *KrowObr* 218; *BiałKaz* B3v; *SkarŻyw* 108, 125; *ArtKanc* L9, N17v; *LatHar* 211; Wiernác iest tá

powieść/ y wżelkiego przyięcia godna/ iż Chrifus Iefus przyźedł ná ten świat grzeźne zbáwić [peccatores salvos facere]/ z ktorych iam ieft pierwżym. *WujNT 1.Tim 1/15*.

Wyrażenia: »grzeszny pokutujący, pokutę czyniący; pokuta grzesznego« (3 : 1; 2): *OpecŻyw* [61]; *PatKaz III* 115; *RejPs Ff5*; *LubPs N4 marg*; Przyięcie pokuty grzeźnego. *SkarŻyw* 173 *marg*; *LatHar* 151 *marg*, 288, 421; Niewymowne miłośierdzie Boże przeciw grzeźnym pokutuiącym. *WujNT Luc* 15 *arg*, s. 259.

Szeregi: »bezbożny (a. niepobożny, a. niezbożny) i (a) grzeszny« = *impius et peccator Vulg, PolAnt* (7): Zakon nye yeft wřawyon řpráwyedliwemu/ ále nyeřpráwyedliwym á nyepořlufńnym/ bezbożnym á grzeźnym/ złořciwym [bibl. 1.Tim 1/9] *KromRozm II nv*; *Leop 1.Tim 1/9*, 1.Petr 4/18; *BibRadz 1.Tim 1/9*; *BudNT 1.Tim 1/9*; A ieřli řpráwyedliwy ledwo zbáwion będzie: niezbożny y grzeźny gđzieź ieź okażą? *WujNT 1.Petr 4/18*, 1.Tim 1/9.

»jawnogrzesznik (a. jawny grzesznik) i grzeszny« (2): Wten czas przybliźali fie k niemu iawni grzeźnicy ij ijni grzeźni/ aby kázaniá iego řluchali *OpecŻyw* 60v; *TarDuch* B4.

»nędżny, (a, i) grzeszny« (8): *OpecŻyw* 146; *HistRzym* 90; *RejPos* 214; Prořiemy was/ práwi/ błogosłáwieni męczennicy/ [...] ábyřcie ieź zá námi nędżnymi y grzeźnymi do Pána wřawili *SkarŻyw* 120, 184; *ArtKanc* I5; *LatHar* 150, 228, [Ponadto przy innym szeregu 1 r.].

»grzeszny i podły« (1): Nie wátpieź/ iż W. K. M. ná moje grzechy y niedořkonáľá ná tym wrzędzie řluzbę pomnieć nie będzieř [...] y mnie teź grzeźnego y napodleyřzego ćieřyć nie zaniechalř. *SkarKaz*)(4v.

»grzeszny i pomazany« (1): Pewnie y dla tego/ ábyřmy ieź grzeźni bárzo y pomázani/ przykľádu twego závářtydzili: gdy ty páńno [...] oćyřćienia zakonnego prořiřz/ á zmázy řadney nieznalř *SkarŻyw* 112.

»(nie)řprawiedliwy, ale (a, ani, jedno) grzeszny« = *iustus sed peccator Vulg* [szyk 11 : 3] (14): *BierRaj* 16; *TarDuch* B7v; *MurzNT Matth* 9/13; Abowiem nie przyźedłem wzywáć řpráwyedliwych/ ále grzeźnych ku pokućie. *Leop Matth* 9/13 [przekłád tego samego tekstu: *MurzNT, Leop AAA4v, RejPos* 324, *LatHar* 141, 238, *WujNT przedm* 13, *Matth* 9/13, *Mar* 2/17, *Luc* 5/32], *AAA4v*; *RejPos* 324; ktory tablice te Moyzeřzowřkie/ dla przeřtěpcy złyř/ y grzeźnych/ á nie dla řpráwyedliwych podáne [...] vprzędził. *CzechRozm* 175; *LatHar* 141, 238; *WujNT przedm* 13, *Matth* 9/13, *Mar* 2/17, *Luc* 5/32. [Ponadto przy innym szeregu 1 r.].

»upadły a grzeszny« [szyk 3 : 1] (4): obaczá fie złoczyńce przykľádem moiem iż wđdy iuź będá rozumieć/ iż ieřćze ieft drogá kędy vpádli á grzeźny moźe być ku tobie przywrocon. *RejPs* 77, 167v; *RejPos* 176, 324.

»zły, (a, i) grzeszny« (4): *KromRozm III D3* [2 r.], D6; Toć iuź táń do złyř á do grzeźnych woľá áby fie vználi *RejZwierc* 5. [Ponadto przy innym szeregu 1 r.].

a. *Niezgodny z przykazaniem boźym lub kořcielnym* (2) : Niewieřz niedbáľce/ iřz kto dziř nie ieft/ iutro mniey gotowym będzie/ prze grzeźne zábáwy řwiátá tego *SkarŻyw* 36.

Szereg: »zły, grzeszny« (1): Vmieyźe rozdział vtzynić/ miedzy dobrym/ řwiętyńm/ nápominińnim/ treřtánińm/ y ľáiánińm: A miedzy złym/ grzeźnym y Dijabelřkim nápominińnim *KrowObr* C3v.

Synonimy: bezbożny, niecotliwy, niepobożny, niesprawiedliwy, niezbożny, pomazany, upadły, złościwy, zły, zmazany.

Cf **GRZECHOWY, GRZESZĄCY, GRZESZNICA, GRZESZNIK, JAWNOGRZESZNY, NIEGRZESZNY**

HG